

ПРО ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНО ВІДПОВІДАЛЬНОГО ГОСПОДАРЮВАННЯ ТА ОКРЕМІ ІНСТРУМЕНТИ ЙОГО СТИМУЛЮВАННЯ

Санченко А. Є.

Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень
імені В. К. Макутова НАН України», Київ (Україна)

e-mail: alla.sanchenko@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9001-7564>

Соціально відповідальне господарювання має бути невід’ємним складником відновлення соціально-економічної системи України у повоєнний час. Ця необхідність повинна стати реальністю не лише тому, що саме таке господарювання є актуальною вимогою та характерною рисою сталого розвитку сучасного людства, але й тому, що українське суспільство вже набуло певного досвіду ініціатив бізнес-середовища за час руйнівної війни РФ та має підвищений запит на соціальну справедливість, накопичений за десятиліття трансформаційних реформ, у які РФ повсякчас уносила дестабілізацію. Вибір українського суспільства – на стороні Порядку денного ООН з перетворення нашого світу (2015), що передбачає органічне і збалансоване поєднання економічного, соціального й екологічного компонентів [1]. Реалізація 17-ти Цілей сталого розвитку (ЦСР) спрямована на те, аби досягнення державами і бізнесом економічного зростання, кероване державою та бізнесом матеріальне виробництво, споживання продуктів виробництва та інші види діяльності суспільства відбувалися з урахуванням здатності відповідних екосистем відновлюватися, долати проблеми екологічного забруднення та забезпечувати життєдіяльність теперішніх і майбутніх поколінь населення планети.

Для вирішення цих питань необхідна системна та конструктивна взаємодія між державою, бізнесом і суспільством. Про зміст так званого «*State-Business Nexus*» – зв’язку між державою та бізнесом у контексті людино-орієнтованого сталого розвитку – зазначено в Керівних принципах ООН з питань бізнесу і прав людини (2011) (Керівні принципи ООН) [2]. Так, принципи 4 та 5 встановлюють обов’язок держав захищати права людини від порушень з боку бізнес-структур, які належать державі або контролюються нею чи користуються її підтримкою і послугами державних установ (напр.: з кредитування експорту, державного страхування, гарантування інвестицій та ін.), а також здійснювати належний контроль для забезпечення виконання своїх міжнародних зобов’язань з прав людини при укладанні контрактів із бізнес-структурами або при ухваленні нормативних актів щодо надання ними послуг, які можуть вплинути на здійснення прав людини.

Досвід європейських держав із досягнення ЦСР і впровадження Керівних принципів ООН полягає, серед іншого, у пошуку та застосуванні регулятивних чинників стимулювання суб’єктів господарювання до соціально відповідальної діяльності. Одним із ефективних чинників є внесення соціально орієнтованих умов

до змісту контрактів між органами влади та суб'єктами господарювання і контроль за їх дотриманням.

До прикладу, цей підхід застосовується до контрактів у сфері публічних закупівель. Європейський Союз (ЄС) шляхом прийняття Директиви 2014/24/ЄС про публічні закупівлі товарів, послуг і робіт розширив можливості використання публічних закупівель для досягнення соціальних, екологічних та інноваційних цілей [3]. У статті 18(2) Директиви міститься «обов'язкова горизонтальна соціальна клаузула», що вимагає від держав-членів ЄС забезпечити дотримання екологічного, соціального і трудового законодавства під час виконання державних контрактів. Директива передбачає сприяння участі малих і середніх підприємств та підприємств соціальної економіки у публічних закупівлях, а також застосування до учасників тендеру вимог щодо зобов'язання наймати працівників із обмеженими можливостями або працівників із вразливих верств / груп населення, сприяти соціальній інтеграції, недискримінації та гендерній рівності та ін. Держави-члени ЄС, імплементуючи цю Директиву в національне законодавство та правозастосовну практику, розробляють, зокрема, національні моделі використання клаузули щодо працевлаштування на всіх етапах процесу закупівель – на підготовчому етапі, етапі закупівлі та етапі після закупівлі, як інструменту створення робочих місць [4]. Доречно зауважити, що науково-прикладне і порівняльне дослідження, виконане для Європейського Парламенту в 2023 р., визначило явище «соціально відповідальних публічних закупівель» (Socially Responsible Public Procurement (SRPP)). Такими визнано закупівлі, що враховують один або декілька соціальних аспектів для досягнення соціальних цілей; охоплюють широкий спектр соціальних питань, як-от можливості працевлаштування, гідні умови праці, дотримання соціальних і трудових прав, соціальна інтеграція, рівні можливості та доступність [5].

У процесі підготовки України до вступу до ЄС необхідно удосконалити законодавство для повноцінного забезпечення соціально-економічних прав людини тепер та під час повоєнного відновлення, зокрема й шляхом належного унормування стимулювання соціальної відповідальності суб'єктів господарювання – учасників публічних закупівель із урахуванням вимог *acquis* ЄС і відповідного досвіду його держав-членів. Важливо наголосити, що питання публічних закупівель разом із питаннями основоположних прав людини, державного управління, фінансового контролю, судочинства та ін. віднесено ЄС до першого переговорного кластеру «Fundamentals» – «Основи процесу вступу до ЄС» [6], відкриття якого у переговорах з ЄС в українському Уряді очікують вже у першій половині 2025 року [7].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ПОСИЛАНЬ

1. Перетворення нашого світу: Порядок денний ООН у сфері сталого розвитку до 2030 року: Резолюція 70/1 Генеральної Асамблеї ООН від 25 вересня 2015 р. (A/RES/70/1). URL:

<https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/peretvorennya-nashoho-svitu-poryadok-dennyu-u-sferi-staloho-rozvytku-do-2030-roku>

2. Керівні принципи ООН з питань бізнесу та прав людини: Імплементація Рамкової програми ООН «Захист, повага та засоби захисту прав», схвалені Резолюцією 17/4 Ради ООН з прав людини від 16.06.2011 р. URL: http://www.iepd.kiev.ua/?page_id=8524

3. Directive 2014/24/EU of the European Parliament and of the Council of 26 February 2014 on public procurement and repealing Directive 2004/18/EC. *Official Journal* L 094 28.3.2014. P. 65. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02014L0024-20240101>

4. European Commission: Executive Agency for Small and Medium-sized Enterprises / P. Tepper, A. McLennan, R. Hirt, P. Defranceschi et al. *Making socially responsible public procurement work – 71 good practice cases*. Publications Office, 2020. 249 p. URL: <https://data.europa.eu/doi/10.2826/7096>

5. Caimi V., Sansonetti S. The social impact of public procurement: publication for the Committee on Employment and Social affairs, Policy Department for Economic, Scientific and Quality of Life Policies. European Parliament, Luxembourg, 2023. 178 p. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2023/740095/IPOL_STU\(2023\)740095_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2023/740095/IPOL_STU(2023)740095_EN.pdf)

6. Переговори про вступ України до ЄС: повний гід у 12 питаннях. 21.06.2024. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/news/peregovory-pro-vstup-ukrayiny-do-yes-povnyj-gid-u-12-pytanniah-i-10-mifah-2/>

7. Стефанішина очікує на відкриття двох кластерів у переговорах з ЄС у першій половині 2025 року. *Європейська правда*. 6 вересня 2024 р. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2024/09/6/7193655/>

ЩОДО ФОРМУВАННЯ ЗАСАД ДЕРЖАВНОЇ ПРОМИСЛОВОЇ ПОЛІТИКИ: АСПЕКТ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

Снігова О. Ю.

Державна установа

«Інститут економіки та прогнозування НАН України», Київ (Україна)

e-mail: osnigova@ukr.net

Значущість урахування регіональних особливостей у промисловій політиці зростає з погляду формування територіально-орієнтованих механізмів повоєнного відновлення промисловості, які мають зважати на зміни чинників просторового розміщення виробництва.

Зараз на розгляді Комітету Верховної Ради України з питань економічного розвитку знаходяться три варіанти проєктів Законів України, спрямованих на формування засад державної промислової політики – «Про промислову політику та прогнозованість реального сектору економіки», «Про промислову політику та забезпечення безперервності підприємницької діяльності в умовах воєнного стану», «Про засади державної промислової політики». Але жоден з варіантів законопроєкту питання просторового аспекту відновлення та промислового розвитку не враховує [4, 5, 6].

Зважаючи на те, що законопроєкти спрямовано на формування засад державної промислової політики, яка повинна створювати нормативно-правове підґрунтя, актуальне як в умовах сьогодення (забезпечення економічної стійкості країни),